

Gabra tal-ġurisprudenza

KONKLUŻJONIJIET TAL-AVUKATA ĠENERALI ĊAPETA ipprezentati fit-8 ta' Ġunju 2023¹

Kawża C-218/22

BU

vs

Comune di Copertino

(Talba għal deċiżjoni preliminari mressqa mit-Tribunale di Lecce (Qorti Distrettwali ta' Lecce, l-Italja))

(Rinviju għal deċiżjoni preliminari – Politika soċjali – Organizzazzjoni tal-ħin tax-xogħol – Direttiva 2003/88/KE – Artikolu 7 – Dritt għal benefiċċji bħala kumpens għal-leave annwali bil-ħlas mhux użat qabel it-tmiem tar-relazzjoni ta' impjieg – Riskju ta' “monetizzazzjoni” – Regolamentazzjoni nazzjonali li tirrifjuta l-benefiċċji bħala kumpens sabiex jiġu kkontrollati l-ispejjeż pubbliċi – Oneru tal-prova tal-inkapaċità li jittiehed leave matul l-impjieg)

I. Introduzzjoni

1. Il-ħaddiema għandhom dritt għall-monetizzazzjoni tal-leave annwali bil-ħlas mhux użat tagħhom? Fi kliem ieħor, jistgħu jiddeċiedu li ma jużawx id-dritt tagħhom għall-mistrieħ mix-xogħol u minflok jużaw l-ekwivalenti monetarju fi tmiem ir-relazzjoni ta' impjieg tagħhom? Id-dritt tal-Unjoni Ewropea jipprekludi lill-Istati Membri milli jintroduċu miżuri intizi biex jipprevjenu lill-ħaddiema milli jkollhom għażla ta' dan it-tip?

2. Dawn huma d-domandi li joriginaw mill-kawża pendenti quddiem it-Tribunale di Lecce (il-Qorti Distrettwali ta' Lecce, l-Italja), il-qorti tar-rinviju, f'din il-kawża. Din il-qorti ttipprova, essenzjalment, tistabilixxi sa fejn id-Direttiva dwar il-ħin tax-Xogħol² tipprevjeni l-“monetizzazzjoni” tal-leave annwali bil-ħlas, jiġifieri l-konverżjoni f'somma ta' flus tad-dritt(ijiet) mhux użat(i) għal-leave annwali bil-ħlas.

3. Din id-domanda tqum mit-tilwima bejn BU, li kien impjegat bħala uffiċjal minn Frar 1992 sa Ottubru 2016, u min kien jimpjegat, il-Comune di Copertino (il-Komun ta' Copertino, l-Italja)³. BU jitlob ir-rikonoxximent tad-dritt għal benefiċċji bħala kumpens għal-leave annwali bil-ħlas li huwa ma kienx ħa matul l-impjieg tiegħu.

¹ Lingwa originali: l-Ingliż.

² Id-Direttiva 2003/88/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-4 ta' Novembru 2003 li tikkonċerna ċerti aspetti tal-organizzazzjoni tal-ħin tax-xogħol (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 5, Vol. 4, p. 381, iktar 'il quddiem id-“Direttiva dwar il-ħin tax-Xogħol”).

³ Għandu jittfakkar li, skont l-Artikolu 1(3) tad-Direttiva dwar il-ħin tax-Xogħol, id-direttiva tapplika għas-setturi kollha tal-attività, “kemm pubblika u wkoll privata”, b'tali mod li din id-direttiva tapplika inkontestabbilmment għal min jimpjega bħal, fil-kawża prinċipali, komun.

II. Il-fatti li wasslu għall-kawża prinċipali, id-domandi preliminari u l-proċedura quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja

4. BU, ir-rikorrent fil-kawża prinċipali, okkupa l-pożizzjoni ta' "Istruttore Direttivo Tecnico" ("Maniġer Tekniku għax-Xogħlijiet Pubbliċi") bħala impjegat taċ-ċivil minn Frar 1992 sa Ottubru 2016, fil-Muniċipalit  ta' Copertino.

5. Permezz ta' ittra tal-24 ta' Marzu 2016 indirizzata lill-Muniċipalit  ta' Copertino, BU rriżenja volontarjament sabiex jirtira kmieni⁴, u għalhekk is-servizz tiegħu effettivament intemm fl-1 ta' Ottubru 2016.

6. Fil-kuntest tal-kawża prinċipali, BU jsostni li, matul il-perijodu 2013–2016, il-leave annwali bil-hlas mhux użat tiegħu kien jammonta għal 79 ġurnata. Huwa għalhekk jitlob kumpens finanzjarju għal dawn il-ġranet, billi jqis li ma kienx f'pożizzjoni li jibbenefika minn dan il-leave annwali meta kien fis-servizz⁵.

7. Il-Muniċipalit  ta' Copertino twieġeb li BU kien jaf bl-obbligu tiegħu li jieħu l-ġranet tal-leave li kien fadallu u li ma setgħux jiġu monetizzati⁶. Għalhekk, huwa jinvoka r-regola prevista fl-Artikolu 5(8) tad-Digriet Legiżlattiv Taljan 95⁷, li tipprovdi li l-impjegati tas-settur pubbliku għandhom jieħdu l-leave annwali tagħhom konformement mar-regoli tal-amministrazzjoni li fihom huma impjegati u li *fl-ebda każ* ma għandhom dritt għal kumpens finanzjarju għal-leave annwali mhux użat. Din id-dispożizzjoni tapplika wkoll jekk ir-relazzjoni ta' impjieg tiġi tterminata għal raġunijiet relatati ma' bidla fil-post tax-xogħol, riżenja, terminazzjoni jew irtirar.

8. Il-qorti tar-rinviju tispjega li l-liġi inkwistjoni kienet tiffirma parti mill-pakkett adottat wara l-kriżi finanzjarja dinjija tal-2008, bl-għan ta' kontroll aħjar tal-baġit u tal-iffrankar finanzjarju fis-settur pubbliku. Tali għan huwa kkonfermat ukoll mit-titolu tad-dispożizzjoni rilevanti, jiġifieri l-Artikolu 5 tad-Digriet Legiżlattiv Nru 95, intitolat "Tnaqqis tal-ispejjeż tal-amministrazzjonijiet ta' servizzi pubbliċi".

9. Il-qorti tar-rinviju tippreċiża, barra minn hekk, li l-Corte costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali, l-Italja), fis-sentenza tagħha Nru 95/2016⁸,  ahdet bħala infondati t-talbiet intiżi biex tiġi kkontestata l-kostituzzjonalit  tal-Artikolu 5(8) tad-Digriet Legiżlattiv Nru 95. Il-Corte costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali) tat l-interpretazzjoni tagħha stess tad-dispożizzjoni inkwistjoni u qieset li, fid-dawl ta' din l-interpretazzjoni, hija la tikser il-Kostituzzjoni Taljana u

⁴ Mit-talba għal deċizzjoni preliminari jirriżulta li BU kien diġ  baġat it-talba għall-irtirar fl-2015. Madankollu, il-korp tas-sigurt  soċjali Taljan (INPS) informah f'dak iż-żmien li l-applikazzjoni tiegħu għal pensjoni tal-irtirar kmieni fl-1 ta' Lulju 2015, "ma setgħetx tirnexxi, peress li l-kundizzjonijiet għall-irtirar ma kinux issodisfatti". BU għalhekk baqa' fis-servizz sakemm huwa jkun jista' jibbenefika minn irtirar ordinarju.

⁵ Għandu jiġi enfasizzat li, fl-osservazzjonijiet tiegħu quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja, il-Muniċipalit  ta' Copertino tikkontesta n-numru ta' ġranet invokat mir-rikorrent fil-kawża prinċipali. Madankollu, din hija kwistjoni li għandha tiġi deċiża mill-qorti tar-rinviju.

⁶ Il-Muniċipalit  ta' Copertino tindika fl-osservazzjonijiet tagħha quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja li BU talab, fis-17 ta' Mejju 2016, li jieħu 93 ġurnata ta' leave annwali bil-hlas li kien eliġibbli għalihom għall-perijodu 2013–2016 u li huwa kien effettivament qiegħed jieħu leave bil-hlas mit-23 ta' Mejju 2016 sat-30 ta' Settembru 2016. Il-muniċipalit  ssostni għalhekk li hija ma tifhimx fuq liema bażi BU jallega li għandu dritt għal kumpens għal 79 ġurnata ta' leave mhux mehuda. F'dan ir-rigward, u wara s-sentenza tal-14 ta' Mejju 2019, CCOO (C-55/18, EU:C:2019:402), jista' jiġi sostnut li l-muniċipalit  għandu jkollha, għal kull wieħed mill-impjegati tagħha, rekord tal-bilan  tal-leave annwali bil-hlas sabiex tivverifika l-eżattezza ta' talbiet bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali.

⁷ L-Artikolu 5(8) tad-decreto-legge 6 luglio 2012, n. 95, Disposizioni urgenti per la revisione della spesa pubblica con invarianza dei servizi ai cittadini nonch  misure di rafforzamento patrimoniale delle imprese del settore bancario (Digriet Legiżlattiv Nru 95, tas-6 ta' Lulju 2012, li jistabbilixxi dispożizzjonijiet urġenti għar-revizjoni tal-ispejjeż pubbliċi mingħajr tibdil tas-servizz li -cittadini u miżuri ta' tishih tal-fondi proprji ta' kumpaniji fis-settur bankarju, ikkonvertit, b'emendi, permezz tal-Artikolu 1(1) tal-legge 7 agosto 2012, n. 135 (Liġi Nru 135 tas-7 ta' Awwissu 2012)).

⁸ IT:COST:2016:95.

lanqas id-dritt tal-Unjoni applikabbli. Din il-qorti qieset li l-prevenzjoni tal-monetizzazzjoni mingħajr kontroll tal-leave kellha għanijiet oħra minbarra dak li trażżan l-infiq pubbliku. Dawk l-għanijiet jinkludu l-affermazzjoni mill-ġdid tal-importanza tat-teħid effettiv tal-leave annwali u l-promozzjoni ta' ppjanar razzjonali tal-leave annwali bil-ħlas. F'din il-perspettiva, ir-regola inkwistjoni għet interpretata fis-sens li tipprojbixxi l-kumpens finanzjarju fil-każijiet fejn kien possibbli li jiġi ppjanat l-użu tal-leave fi żmien xieraq, li jkopri sitwazzjonijiet differenti, inkluża r-riżenja.

10. Skont il-Corte costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali), din l-interpretazzjoni hija wkoll konformi mas-sentenzi tal-Corte suprema di cassazione (il-Qorti Suprema tal-Kassazzjoni, l-Italja) u tal-Consiglio di Stato (Kunsill tal-Istat, l-Italja), li jirrikonoxxu d-dritt li l-ħaddiema jirċievu benefiċċji bħala kumpens għal-leave mhux użat għal raġunijiet li ma humiex imputabbli lilhom.

11. Peress li l-ġurisprudenza invokata mill-Corte costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali, l-Italja) hija rilevanti sabiex jinftiehem il-kuntest tat-talba għal deċiżjoni preliminari, ser nispjegaha fil-qosor hawnhekk.

12. Il-Corte suprema di cassazione (il-Qorti Suprema tal-Kassazzjoni, l-Italja) l-ewwel qieset li l-monetizzazzjoni kienet suġġetta għall-kundizzjoni li l-ħaddiem jipprova li huwa ma setax jibbenefika mid-dritt tiegħu għal-leave annwali bil-ħlas minħabba “bżonnijiet eċċezzjonali u ġġustifikati tas-servizz jew ta' forza maġġuri”⁹. Sussegwentement, hija ddeċidiet li l-ħaddiem għandu dritt għal benefiċċji bħala kumpens, sakemm min jimpjega ma jkunx jista' jipprova li huwa kien ta lill-ħaddiem il-possibbiltà li jeżerċita effettivament id-dritt tiegħu jew tagħha għal-leave qabel it-terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjieg u li kien informa lill-ħaddiem b'mod adegwat b'tali konsegwenza, bi preavviz esplicitu tat-telf eventwali¹⁰. B'mod iktar preċiż, fil-każ ta' riżenja wara leave tal-maternità, din il-qorti rrikonoxxiet id-dritt għal benefiċċji, peress li, għalkemm ir-relazzjoni għet effettivament konkluzi abbażi ta' deċiżjoni volontarja tal-ħaddiem, dan il-ħaddiem bl-ebda mod ma seta' jibbenefika minn leave annwali bil-ħlas matul il-perijodu ta' sospensjoni obbligatorja tal-kuntratt ta' impjieg¹¹.

13. Is-sentenzi tal-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat, l-Italja) dwar l-Artikolu 5(8) tad-Digriet Legiżlattiv Nru 95 insistew li raġunijiet mediċi, bħal dawk li jirriżultaw minn inkapaċità għax-xogħol, ma jbidlux id-dritt għal benefiċċji għal leave annwali bil-ħlas mhux meħud¹².

14. Il-qorti tar-rinviju tispjega li l-interpretazzjoni mogħtija lid-dispożizzjoni rilevanti tad-Digriet Legiżlattiv Nru 95 tippermetti l-monetizzazzjoni fir-rigward tal-leave annwali biss jekk dak il-leave ma jkunx effettivament ittieħed għal raġunijiet indipendenti mir-rieda tal-ħaddiem (bħall-mard). Madankollu, hija ssostni li ħaddiem jista' jiġi mcaħħad minn benefiċċji bħala kumpens f'sitwazzjoni fejn it-tmiem tax-xogħol kien prevedibbli, inkluż fil-każ fejn ħaddiem jirriżenja.

⁹ Corte suprema di cassazione, Sezione lavoro, (il-Qorti Suprema tal-Kassazzjoni, Sezzjoni tax-Xogħol, l-Italja), Digriet tat-30 ta' Lulju 2018, n. 20091.

¹⁰ Corte suprema di cassazione, Sezione lavoro, (il-Qorti Suprema tal-Kassazzjoni, Sezzjoni tax-Xogħol, l-Italja), Digriet tat-2 ta' Lulju 2020, n. 13613; Corte suprema di cassazione, Sezione lavoro, (il-Qorti Suprema tal-Kassazzjoni, Sezzjoni tax-Xogħol, l-Italja), Digriet tal-5 ta' Mejju 2022, n. 14268.

¹¹ Corte suprema di cassazione, Sezione lavoro, (il-Qorti Suprema tal-Kassazzjoni, Sezzjoni tax-Xogħol, l-Italja), Digriet tal-15 ta' Ġunju 2022, n. 19330.

¹² Consiglio di Stato, Sezione VI (il-Kunsill tal-Istat, is-Sitt Sezzjoni, l-Italja), 8 ta' Ottubru 2010, IT:CDS:2010:7360SENT. Ara wkoll raġunament simili, iżda b'riżultat kemxejn differenti, Consiglio di Stato, Sezione IV (il-Kunsill tal-Istat, ir-Raba' Sezzjoni, l-Italja), 12 ta' Ottubru 2020, IT:CDS:2020:6047SENT.

15. Il-qorti tar-rinviju tqis li, anki meta tiġi interpretata b'dan il-mod, dejjem jeżisti kunflitt potenzjali bejn l-Artikolu 5(8) tad-Digriet Leġiżlattiv Nru 95 u d-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol, kif interpretata mill-Qorti tal-Ġustizzja. Għal dan l-għan, hija tirreferi f'dan ir-rigward għal *job-medium*¹³.

16. Peress li kellu dubji dwar il-kompatibbiltà tad-dritt Taljan mad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol, it-Tribunale di Lecce (il-Qorti Distrettwali ta' Lecce) ddecieda li jissospendi l-proċeduri u li jagħmel lill-Qorti tal-Ġustizzja d-domandi preliminari li ġejjin:

“1 L-Artikolu 7 tad-[Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol] u l-Artikolu 31(2) tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea għandhom jiġu interpretati fis-sens li jipprekludu leġiżlazzjoni nazzjonali, bħal dik diskussa fil-kawża prinċipali [...], li, għal rekwiżiti ta' kontroll tal-infiq pubbliku kif ukoll organizzattivi tal-persuna pubblika li timpjega, tipprevedi l-projbizzjoni tal-pagament ta' kumpens finanzjarju għal leave fil-każ ta' riżenja volontarja tal-uffiċjal pubbliku?”

[2] fil-każ ta' risposta affermattiva, l-Artikolu 7 tad-[Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol], u l-Artikolu 31(2) tal-[Karta] għandhom jiġu interpretati fis-sens li jirrikjedu li l-uffiċjal pubbliku jipproduci l-prova tal-impossibbiltà li jibbenefika mil-leave matul ir-relazzjoni ta' xogħol?”

17. Ġew ipprezentati osservazzjonijiet bil-miktub quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja minn BU, mill-Muniċipalitá ta' Copertino, mill-Gvern Taljan kif ukoll mill-Kummissjoni Ewropea. Ma saret ebda seduta.

III. L-analiżi

18. It-talba għal decizjoni preliminari tirriżulta mid-dritt Taljan u mill-ġurisprudenza rilevanti li interpretatu, inkluża dik tal-Corte costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali). Il-qorti tar-rinviju ma tidhirx li taqbel mal-konstatazzjoni tal-Corte costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali) li d-dritt Taljan inkwistjoni huwa konformi mad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol.

19. L-ebda waħda mill-proċeduri kontenzjużi preċedenti fl-Italja dwar il-liġi inkwistjoni ma tat lok għal rinviji għal decizjoni preliminari. Huwa għalhekk għall-ewwel darba li l-Qorti tal-Ġustizzja hija mistiedna tiċċara jekk l-Istati Membri jistgħux jagħzlu li jipprevjenu l-monetizzazzjoni tad-dritt għal-leave annwali bil-ħlas bil-mod kif għamlet l-Italja fis-settur pubbliku.

20. Hija meħtieġa kjarifika preliminari qabel ma nkompli l-analiżi tiegħi. Skont it-tqassim tal-kompetenzi bejn il-Qorti tal-Ġustizzja u l-qrati nazzjonali fil-kuntest ta' proċeduri għal decizjoni preliminari, il-Qorti tal-Ġustizzja ma tistax tinterpreta d-dritt nazzjonali; hija għandha tiegħu inkunsiderazzjoni l-kuntest fattwali u leġiżlattiv kif deskritt fid-digriet tar-rinviju¹⁴.

¹³ Sentenza tal-25 ta' Novembru 2021, *job-medium* (C-233/20, EU:C:2021:960, iktar 'il quddiem "job-medium", b'mod partikolari l-punt 31). Għal iktar diskussjoni, ara l-punti 25 *et seq* ta' dawn il-konkluzjonijiet.

¹⁴ Ara, pereżempju, is-sentenzi tat-23 ta' April 2009, *Angelidaki et*, (C-378/07 sa C-380/07, EU:C:2009:250, punt 48 u l-ġurisprudenza ċċitata), u tas-26 ta' Ottubru 2017, *Argenta Spaarbank* (C-39/16, EU:C:2017:813, punt 38).

21. Għalhekk, fid-dawl ta' dak li ġie espost fid-digriet tar-rinviju għal deċiżjoni preliminari, ser nitlaq mill-fehim li ġej tal-liġi Taljana. Bl-għan li tiġi evitata l-monetizzazzjoni tad-dritt għal-leave annwali bil-ħlas fis-settur pubbliku, iżda wkoll bl-għan li thegġeg lill-ħaddiema jieħdu effettivament tali leave, il-liġi Taljana kienet tipprojbixxi l-konverżjoni f'somma ta' flus tad-drittijiet mhux użati għal-leave annwali bil-ħlas. Kif interpretata fil-ġurisprudenza, inkluż mill-Corte Costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali), din il-liġi ma tidhirx li tipprojbixxi l-monetizzazzjoni fiċ-ċirkustanzi kollha, iżda biss meta l-ħaddiema kellhom il-possibbiltà li jipplanaw l-użu tal-leave annwali bil-ħlas tagħhom.

22. Permezz taż-żewġ domandi tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk l-Artikolu 7 tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol jipprojbixxi tali dritt nazzjonali u, jekk dan ma jkunx il-każ, jekk huwiex il-ħaddiem jew min jimpjega li għandu jipprova li l-ħaddiem kellu possibbiltà reali li jieħu leave annwali bil-ħlas. Ser nittratta dawn id-domandi waħda wara l-oħra.

A. L-ewwel domanda

23. Permezz tal-ewwel domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk l-Artikolu 7 tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol jipprekludix leġiżlazzjoni nazzjonali li ma tippermettix il-monetizzazzjoni tal-leave annwali bil-ħlas mhux użat fi tmiem ir-relazzjoni ta' impjeg.

24. Ser nindirizza din id-domanda bil-mod li ġej. L-ewwel, ser nevalwa f'liema kundizzjonijiet id-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol tipprovdi għad-dritt għall-monetizzazzjoni tal-leave annwali mhux użat. Wara, ser nuri li dik id-direttiva tiffavorixxi l-użu effettiv tal-leave annwali bil-ħlas, li huwa konsistenti mal-benefiċċji li jagħti lis-saħħa tal-ħaddiema. Fl-aħħar, ser neżamina jekk leġiżlazzjoni nazzjonali bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali tistax tiġi adottata sabiex thegġeg lill-ħaddiema jieħdu effettivament il-leave annwali bil-ħlas.

1. Meta hemm dritt għall-benefiċċji bħala kumpens?

25. Il-qorti tar-rinviju tirreferi għas-sentenza job-medium sabiex tispjega d-dubbi tagħha dwar il-kompatibbiltà tal-leġiżlazzjoni Taljana mad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol. Hija tikkwota l-punt li ġej ta' din is-sentenza: "Minn ġurisprudenza stabbilita jirriżulta wkoll li l-Artikolu 7(2) tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol ma jstabbilixxi ebda kundizzjoni għall-għoti tad-dritt għal kumpens finanzjarju hlief dik relatata mal-fatt, minn naħa, li r-relazzjoni ta' xogħol tkun intemmet u, min-naħa l-oħra, li l-ħaddiem ma jkunx ħa l-leave annwali kollu li għalih huwa kien intitolat fid-data meta din ir-relazzjoni ntemmet."¹⁵

26. Minn din il-konstatazzjoni jirriżulta li l-Istati Membri ma jistgħux jintroduċu kundizzjonijiet supplimentari sabiex ikun hemm intitolament għall-benefiċċji bħala kumpens.

27. Fir-rigward tal-ewwel kundizzjoni, li torbot il-benefiċċji bħala kumpens mat-terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjeg, il-ġurisprudenza tikkonferma li, jekk il-leave annwali bil-ħlas jingħata abbażi ta' perijodu ta' referenza (li huwa ġeneralment ta' 12-il xahar), il-monetizzazzjoni ma

¹⁵ Job-medium, punt 31. Dan il-punt jirreferi għall-punt 44 tas-sentenza tas-6 ta' Novembru 2018, Bauer u Willmeroth (C-569/16 u C-570/16, EU:C:2018:871, iktar 'il quddiem is-"sentenza Bauer u Willmeroth"). Affermazzjonijiet simili jistgħu jinstabu wkoll f'sentenzi preċedenti tat-12 ta' Ġunju 2014, Bollacke (C-118/13, EU:C:2014:1755); tal-20 ta' Lulju 2016, Maschek (C-341/15, EU:C:2016:576, iktar 'il quddiem is-"sentenza Maschek"); u, sussegwentement, tal-25 ta' Ġunju 2020, Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria u Iccrea Banca (C-762/18 u C-37/19, EU:C:2020:504, punt 84).

tistax isseħħ matul jew fi tmiem dan il-perijodu ta' referenza¹⁶. Il-Qorti tal-Ġustizzja spjegat li, jekk il-leave ma jintużax sa tmiem dan il-perijodu għal raġunijiet li ma jistgħux jiġu attribwiti lill-ħaddiem, għandu jkun hemm perijodu ta' rrimandar¹⁷. Jekk il-ħaddiem ikun għadu impjegat, huwa ma jistax jitlob il-benefiċċji bħala kumpens.

28. Għaldaqstant, il-benefiċċji bħala kumpens ma humiex dritt awtonomu mogħti lill-ħaddiema mid-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol; ħaddiem ma jistax jagħzel li jieħu benefiċċji bħala kumpens minflok leave annwali bil-ħlas. Huwa biss fil-każ fejn ir-relazzjoni ta' impjieg tiġi tterminata li l-Artikolu 7(2) tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol jippermetti li l-leave annwali bil-ħlas jiġi ssostitwit bil-benefiċċji bħala kumpens¹⁸.

29. Barra minn hekk, il-benefiċċji bħala kumpens huma biss eċċezzjoni¹⁹ u, kif espress fit-tieni kundizzjoni fis-sentenza job-medium²⁰, jiddependu fuq l-eżistenza tal-intitolament tal-leave annwali fil-mument meta jintalbu l-benefiċċji bħala kumpens: jeżistu biss jekk il-ħaddiem ma jkunx ħa l-leave annwali kollu li *kien intitolat* għalih fid-data li fiha r-relazzjoni ta' impjieg tkun intemet.

30. Għalhekk, id-dritt għall-benefiċċji bħala kumpens jeżisti biss jekk l-intitolament għal-leave annwali bil-ħlas ikun għadu jeżisti.

31. Dak l-intitolament għal-leave annwali bil-ħlas jirriżulta direttament mid-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol, abbażi tal-eżistenza stess tar-relazzjoni ta' impjieg, u l-Istati Membri ma jistgħux iżidu kundizzjonijiet addizzjonali sabiex ikun hemm dan id-dritt²¹. Madankollu, l-Istati Membri jistgħu jimponu kundizzjonijiet għall-eżerċizzju tad-dritt għal-leave annwali²². F'dan ir-rigward, huma jistgħu jqisu li d-dritt miksub jiskadi jekk ma jintużax f'ċertu terminu. Għalhekk, l-Istati Membri jistgħu jistabbilixxu limiti għat-tul tal-perijodu ta' rrimandar tal-leave annwali mhux użat²³.

32. Fis-sentenza Max-Planck Gesellschaft, il-Qorti tal-Ġustizzja ddecidiet li "l-Artikolu 7(1) tad-[Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol] ma jipprekludix, bħala prinċipju, leġiżlazzjoni nazzjonali li ttipprevedi modalitajiet ta' eżerċizzju tad-dritt għal-leave annwali mħallas espressament mogħti minn din id-direttiva, li tinkludi wkoll it-telf tal-imsemmi dritt fl-aħħar ta' perijodu ta' referenza jew ta' perijodu ta' rrimandar, sakemm, madankollu, il-ħaddiem li tilef id-dritt tiegħu għal-leave annwali mħallas kellu effettivament il-possibbiltà li jeżerċita d-dritt mogħti lilu mill-imsemmija direttiva"²⁴.

¹⁶ Sentenza tas-6 ta' April 2006, Federatie Nederlandse Vakbeweging (C-124/05, EU:C:2006:244, punt 35).

¹⁷ Ara, f'dan is-sens, is-sentenzi tat-22 ta' Novembru 2011, KHS (C-214/10, EU:C:2011:761, "KHS", punt 38), u tat-3 ta' Mejju 2012, Neidel (C-337/10, EU:C:2012:263, punti 41 u 42).

¹⁸ Sentenza tal-10 ta' Settembru 2009, Vicente Pereda (C-277/08, EU:C:2009:542, punt 20 u l-ġurisprudenza ċċitata).

¹⁹ Dawn il-benefiċċji bħala kumpens huma biss eċċezzjoni għall-użu effettiv tal-leave annwali u huma riflessi wkoll fl-għażla tal-kliem tal-Artikolu 7(2) tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol, li jipprovdi li l-użu effettiv tal-leave annwali bil-ħlas ma jistax jiġi ssostitwit bil-benefiċċji bħala kumpens *hief* fil-każ ta' terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjieg. Pereżempju, il-lingwa Germaniża tuża "außer", il-Franċiż "sauf" [apparti], il-Kroat "osim" u t-Taljan "salvo".

²⁰ Ara l-punt 25 ta' dawn il-konklużjonijiet.

²¹ Sentenza tal-24 ta' Jannar 2012, Dominguez, (C-282/10, EU:C:2012:33, punt 18).

²² Sentenza tal-20 ta' Jannar 2009, Schultz-Hoff *et* (C-350/06 u C-520/06, EU:C:2009:18, "Schultz-Hoff", punt 28).

²³ Ara, f'dan is-sens, is-sentenza KHS, punt 39.

²⁴ Sentenza tas-6 ta' Novembru 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften (C-684/16, EU:C:2018:874, "Max-Planck-Gesellschaft", punt 35). F'dan ir-rigward, ara, precedentement, is-sentenzi Schultz-Hoff, punt 43, u, iktar recenti, is-sentenza tat-22 ta' Settembru 2022, LB (Perijodu ta' preskrizzjoni għad-dritt għal leave annwali bil-ħlas) (C-120/21, EU:C:2022:718, "LB", punt 25 u l-ġurisprudenza ċċitata).

33. Il-konklużjoni li tirriżulta mill-kunsiderazzjonijiet preċedenti hija li, meta r-relazzjoni ta' impjieg tintemm, id-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol mhux dejjem tipprekludi t-telf tal-leave annwali bil-ħlas mhux użat.

34. Jekk id-dritt għal-leave annwali mhux użat ikun skada fil-mument tat-terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjieg, ma jeżistix dritt sekondarju għall-benefiċċji bħala kumpens.

35. Fis-sentenza job-medium, il-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet li waqfien volontarju mix-xogħol ma jistax jikkostitwixxi fih innifsu raġuni għar-rifjut tal-benefiċċji bħala kumpens. Madankollu, din il-kawża kienet tikkonċerna s-sitwazzjoni li fiha kien jeżisti l-intitolament għal-leave annwali²⁵. Kieku d-dritt għal-leave annwali kien skada jew waqaf jeżisti għal xi raġuni, il-ħaddiem ma setax jitlob benefiċċji bħala kumpens fi tmiem ir-relazzjoni ta' impjieg.

36. Il-possibbiltà li jiġi ttollerat tali telf ta' benefiċċji bħala kumpens tiddependi mill-verifika li l-ħaddiem effettivament kellu l-opportunità li jeżerċita d-dritt tiegħu għal-leave annwali bil-ħlas. Din hija r-raġuni għalfejn tali telf ma jistax ikun awtomatiku²⁶.

37. Kif spjegat il-Qorti tal-Ġustizzja, meta l-ħaddiem ikun naqas milli jiehu l-leave annwali bil-ħlas tiegħu jew tagħha b'mod deliberat u b'għarfien sħiħ tal-konsegwenzi li jirriżultaw minn dan, wara li jkun ngħata l-opportunità li jeżerċita effettivament id-dritt tiegħu jew tagħha għalih, iżda mingħajr ma l-persuna li timpjega tkun meħtieġa li gġiegħel lill-ħaddiem effettivament jeżerċita dak id-dritt, l-Artikolu 7(1) u (2) tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol kif ukoll l-Artikolu 31(2) tal-Karta ma jipprekludux it-telf ta' dan id-dritt jew, fil-każ tat-terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjieg, l-assenza korrispondenti ta' benefiċċji bħala kumpens għal-leave annwali bil-ħlas mhux meħud²⁷.

38. Minbarra r-rekwizit li l-ħaddiem kellu opportunità reali li juża l-leave annwali tiegħu, il-Qorti tal-Ġustizzja enfasizzat ukoll il-ħtieġa li min jimpjega jinforma lill-ħaddiem ikkonċernat bit-telf eventwali tal-intitolament tiegħu²⁸.

39. Għaldaqstant, id-dritt għall-benefiċċji bħala kumpens ma huwiex dritt awtonomu li jagħti lill-ħaddiem għażla bejn it-teħid tal-leave annwali jew jirċievi kumpens finanzjarju jekk ma jieħdux. Minflok, huwa dritt li jiddependi fuq l-eżistenza tal-intitolament għal-leave annwali bil-ħlas, li l-Istati Membri huma intitolati jillimitaw it-tul tiegħu.

40. In-natura sussidjarja tal-benefiċċji bħala kumpens tirriżulta logikament mill-għan tal-leave annwali, li huwa li tiġi protetta s-saħħa tal-ħaddiema billi tinholoq opportunità ta' serħan mix-xogħol. Konsegwentement, skont l-Artikolu 7(1) tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol, il-leave annwali bil-ħlas għandu bħala prinċipju jittiehed effettivament²⁹. Fit-taqsimha li ġejja, ser

²⁵ Fis-sentenza job-medium, il-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet li l-fatt li l-ħaddiem temm b'mod unilaterali r-relazzjoni ta' impjieg kmieni u mingħajr raġuni serja ma għandux, fih innifsu, jaffettwa d-dritt għall-benefiċċji bħala kumpens. Il-kawża li wasslet għal dik is-sentenza kienet tikkonċerna sitwazzjoni fejn persuna rriżenjat wara ffit xhur ta' xogħol mingħajr ma tat ebda spjegazzjoni. Matul din is-sena ta' referenza, u b'kunsiderazzjoni tan-numru ta' granet li r-rikorrenti kienet hadmet f'dan il-każ, huwa kien għadu intitolat għal xi granet ta' leave annwali bil-ħlas addizzjonali li ma ntużawx. Għalhekk, l-intitolament għall-benefiċċji bħala kumpens kien jirriżulta mill-eżistenza tal-intitolament għal-leave annwali.

²⁶ Max-Planck-Gesellschaft, punti 40, 55 u 61; sentenzi tas-6 ta' Novembru 2018, Kreuziger (C-619/16, EU:C:2018:872, Kreuziger, punti 47 u 56); u tat-22 ta' Settembru 2022, Fraport u St. Vincenz-Krankenhaus (C-518/20 u C-727/20, EU:C:2022:707, Fraport, punt 39).

²⁷ Max-Planck-Gesellschaft, punt 56 u Kreuziger, punt 54.

²⁸ Max-Planck-Gesellschaft, punti 45 u 61; Kreuziger, punti 52 u 56; u Fraport, punt 42, u LB, punti 25 u 45.

²⁹ Sentenza tas-16 ta' Marzu 2006, Robinson-Steele *et* (C-131/04 u C-257/04, EU:C:2006:177, punt 49); Bauer u Willmeroth, punt 40; Kreuziger, punt 38; u Max-Planck-Gesellschaft, punt 31.

nuri fil-qosor li l-leave annwali huwa verament ta' benefiċċju jekk jittiehed effettivament, qabel ma nitratta l-kwistjoni dwar jekk l-Istati Membri jistgħux jadottaw miżuri, bħal dawk f'dan il-każ, sabiex jinkoraġġixxu t-teħid effettiv tal-leave annwali.

2. Il-benefiċċji tal-leave annwali bil-ħlas

41. Il-preferenza għall-użu effettiv tal-leave annwali bil-ħlas meta mqabbel mal-monetizzazzjoni tiegħu, riflessa fil-kliem tal-Artikolu 7 tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol³⁰, hija ġġustifikata mill-għan tad-dritt għal-leave annwali bil-ħlas. Kif tispjega l-ġurisprudenza, l-għan ta' dak id-dritt huwa li jippermetti lill-ħaddiem jistrieħ mit-twettiq tax-xogħol li huwa meħtieġ li jwettaq skont il-kuntratt ta' impjieg tiegħu u li jkollu perijodu ta' serħan u ta' delizzji³¹.

42. Il-Qorti tal-Ġustizzja ripetutament qieset li l-effett li l-leave annwali bil-ħlas għandu fuq is-sigurtà u fuq is-saħħa tal-ħaddiem huwa ta' benefiċċju sħiħ jekk jittiehed fis-sena prevista għal dan l-għan.

43. Barra minn hekk, il-Qorti tal-Ġustizzja ddecidiet li l-importanza ta' dan il-perijodu ta' mistrieħ tibqa' wkoll jekk jittiehed matul perijodu sussegwenti³². Madankollu, fis-sentenza KHS, il-Qorti tal-Ġustizzja qieset li, lil hinn minn ċertu limitu temporali, "il-leave annwali ma jibqax ikollu effett pożittiv għall-ħaddiem bħala perijodu ta' mistrieħ u jsir semplicement perijodu ta' serħan u ta' delizzji"³³. Din il-konstatazzjoni tiġġustifika l-possibbiltà għall-Istati Membri li jillimitaw it-tul tal-perijodu ta' rrimandar tal-leave annwali mhux użat³⁴.

44. Riċerka empirika ssostni l-pożizzjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja f'dan ir-rigward.

45. Jidher li hemm qbil komuni fil-letteratura li l-mistrieħ li jmur lil hinn minn dak ta' kuljum u ta' kull ġimgħa huwa ta' benefiċċju għas-saħħa u għall-benesseri tal-ħaddiema³⁵. Dawn il-benefiċċji jikkonċernaw kemm il-leave għal żmien qasir³⁶ kif ukoll il-leave fit-tul³⁷.

³⁰ Ara n-nota ta' qiegħ il-paġna 19 ta' dawn il-konklużjonijiet.

³¹ KHS, punt 31 u l-ġurisprudenza ċċitata; Maschek, punt 34; job-medium, punt 28; u Fraport, punt 27. Il-Qorti tal-Ġustizzja qieset ukoll li l-għan tad-dritt għal-leave annwali bil-ħlas huwa differenti minn leave ieħor, bħad-dritt għal-leave tal-mard (sentenzi tat-30 ta' Ġunju 2016, Sobczyszyn C-178/15, EU:C:2016:502, "Sobczyszyn", punt 25 u l-ġurisprudenza ċċitata, u tal-4 ta' Ġunju 2020, Fetico et C-588/18, EU:C:2020:420, punt 33 u l-ġurisprudenza ċċitata), jew id-dritt għal-leave tal-ġenituri (sentenza tal-4 ta' Ottubru 2018, Dicu, C-12/17, EU:C:2018:799, "Dicu", punti 29, 32 u 33).

³² Sentenzi tas-6 ta' April 2006, Federatie Nederlandse Vakbeweging (C-124/05, EU:C:2006:244, punt 30); KHS, punt 32; u Sobczyszyn, punt 33.

³³ KHS, punt 33.

³⁴ Fil-konklużjonijiet tiegħi fil-Kawża magħquda Keolis Agen (C-271/22 sa C-275/22, EU:C:2023:243, punt 51) – fejn is-sentenza għad trid tingħata, inqis li l-legiżlatur tal-Unjoni halla l-possibbiltà lill-Istati Membri li jillimitaw it-tul tal-perijodu ta' rrimandar. Fl-istess ħin, l-Istati Membri huma liberi wkoll li jagħzlu li jippermettu l-akkumulazzjoni tal-intitolamenti mhux użati għal-leave annwali bil-ħlas sa tmiem ir-relazzjoni ta' impjieg.

³⁵ Hurrell, A., u Keiser, J., "An Exploratory Examination of the Impact of Vacation Policy Structure on Satisfaction, Productivity, and Profitability", *The BRC Academy Journal of Business*, 2020, Vol. 10, Nru 1, p. 33 sa 63.

³⁶ Blank, C., Gatterer, K., "Short Vacation Improves Stress-Level and Well-Being in German-Speaking Middle-Managers – A Randomized Controlled Trial", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, Vol. 15, Nru 1, 2018, p. 130.

³⁷ de Bloom, J., Kompier, M., Geurts, S., de Weerth, C., Taris, T., Sonnentag, S., "Do We Recover from Vacation? Meta-analysis of Vacation Effects on Health and Well-being", *Journal of Occupational Health*, Vol. 51, Nru 1, 2009, p. 13 sa 25; de Bloom, J., Geurts, S., u Kompier, M.A.J., "Vacation (after-) effects on employee health and well-being, and the role of vacation activities, experiences and sleep", *Journal of Happiness Studies*, Vol. 14, 2013, p. 613 sa 633.

46. Dak li jista' jkun inqas magħruf jew inqas issuspettat huwa li dawn il-benefiċċji huma għal żmien qasir³⁸. Uħud mill-effetti ta' benefiċċju "jisparixxu fi żmien xahar minn meta jirritorna x-xogħol"³⁹.

47. Minn dawn l-istudji jista' jiġi dedott li l-leave annwali bil-ħlas huwa l-iktar ta' benefiċċju jekk jittiehed b'mod frekwenti, b'perijodi iqsar u oħrajn itwal ta' waqfien mix-xogħol matul is-sena. Fi kwalunkwe każ, ir-riċerka tikkonferma li huwa importanti li jittiehed il-leave annwali bil-ħlas matul is-sena ta' referenza.

48. Anki jekk wiehed jista' jagħzel li jakkumula l-leave annwali bil-ħlas għal raġunijiet personali differenti (vjaġġ importanti, familja remota, eċċ.), huwa kontestabbli, mingħajr ma tiġi kkontestata din l-għażla personali, li dan ikun ta' benefiċċju mill-perspettiva tar-restawr tal-forza tax-xogħol.

49. Barra minn hekk, għalkemm in-nuqqas ta' użu sħiħ tal-leave annwali bil-ħlas jista' jwassal għal żieda fid-dhul, madankollu dan kien marbut ma' ħsara lill-kwalità tal-ħajja (deterjorament sinjifikattiv tas-sodisfazzjon biż-żmien għad-delizzji u għas-saħħa, flimkien ma' żieda fl-assenzi mix-xogħol minħabba mard)⁴⁰.

50. L-eżerċizzju effettiv tad-dritt għal-leave annwali bil-ħlas jikkostitwixxi għalhekk mezz importanti għall-ħaddiema sabiex jirkupraw l-enerġija mentali u fiżika tagħhom u, b'mod iktar ġenerali, sabiex jikkontribwixxu għas-saħħa tagħhom fuq il-post tax-xogħol u barra minnu.

51. Dawn il-konstatazzjonijiet jikkorroboraw il-ġurisprudenza li tgħid li, lil hinn minn ċertu perijodu ta' rrimandar, il-leave annwali ma jipproduċix iktar effett pożittiv għall-ħaddiem bħala perijodu ta' mistrieħ u jikkostitwixxi biss perijodu ta' serħan u ta' delizzji⁴¹. Hija tiġġustifika wkoll il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja li tgħid li l-perijodu minimu ta' leave annwali bil-ħlas ma jistax jiġi ssostitwit b'benefiċċji bħala kumpens, hlief fil-każ ta' terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjeg. L-Artikolu 7(2) tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol huwa intiż ukoll biex jiżgura li l-ħaddiema jkun jistgħu jibbenefikaw minn mistrieħ effettiv, bl-għan ta' protezzjoni effettiva tas-sigurtà u tas-saħħa tagħhom⁴².

3. *L-Istati Membri jistgħu jillimitaw id-dritt għal benefiċċji bħala kumpens?*

52. Għalhekk, l-Istati Membri huma awtorizzati jinkoraġġixxu l-użu effettiv tal-leave annwali bil-ħlas minflok il-monetizzazzjoni tiegħu billi jintroduċu termini għat-tul tad-dritt miksub għal-leave annwali (billi jiffissaw limitu għat-tul tal-perijodu ta' rrimandar). L-Istati Membri jistgħu jippruvaw jilħqu l-istess għan b'diversi modi, inkluż billi jadottaw liġi bħal dik inkwistjoni f'dan il-każ?

³⁸ de Bloom, J., Geurts, S., u Kompier, M.A.J., "Vacation (after-) effects on employee health and well-being, and the role of vacation activities, experiences and sleep", *op. cit.*; Etzion, D., *Work, Vacation and Well-being*, Londra, Routledge, 2019, Kapitolu. 5.

³⁹ Sonnentag, S., Cheng, B. H., u Parker, S. L., "Recovery from Work: Advancing the Field Toward the Future", *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, Vol. 9, 2022, p. 33 sa 60, f.p. 46 (b'iktar letteratura kkwotata).

⁴⁰ Schnitzlein, D. "Extent and Effects of Employees in Germany Forgoing a Vacation Time", Leibniz Information Centre for Economics, Berlin, 2012, p. 25 sa 31, f.p. 31.

⁴¹ KHS, punt 33.

⁴² Ara, f'dan is-sens, Kreuziger, punt 40 u l-ġurisprudenza ċċitata; u Bauer u Willmeroth, punt 42 kif ukoll il-ġurisprudenza ċċitata.

53. Għażla waħda għall-Qorti tal-Ġustizzja hija li tiddeċiedi li l-iffissar ta' terminu għall-perijodi ta' rrimandar, li fi tmiemu d-drittijiet għall-jiem mhux użati jiskadu, huwa l-uniku mod aċċettabbli għall-Istati Membri sabiex jinkoraġġixxu lill-ħaddiema jagħmlu użu effettiv tal-leave annwali bil-ħlas.

54. Madankollu, fil-qasam tal-kompetenzi kondivizi, bhal dak li fiha giet adottata d-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol, il-legiżlatur tal-Unjoni għażel li ma jirregolax il-karatteristiċi partikolari li permezz tagħhom il-ħaddiema jistgħu jiġu mhegġa jieħdu effettivament leave annwali bil-ħlas. Hija kienet indikat biss preferenza ċara għall-użu tiegħu, fid-dawl tal-monetizzazzjoni tal-leave bħala dritt sekondarju. F'tali ċirkustanzi, l-Istati Membri jzommu l-fakultà li jagħzlu regoli xierqa sabiex jincentivaw lill-ħaddiema jagħmlu użu mill-ħin ta' mistrieħ annwali tagħhom. Dan ifisser li l-limiti għall-perijodi ta' rrimandar ma jistgħux jitqiesu bħala l-unika possibbiltà li jiġi inkoraġġut l-użu effettiv tal-leave annwali bil-ħlas matul is-sena ta' referenza li matulha huwa previst li jintuza dak il-leave. Madankollu, kwalunkwe għażla legiżlattiva magħzula mill-Istati Membri għandha ssir skont id-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol, kif interpretata mill-Qorti tal-Ġustizzja.

55. Id-dritt nazzjonali, bhall-Artikolu 5(8) tad-Digriet Legiżlattiv Nru 95, jissodisfa r-rekwiżiti tal-Artikolu 7 tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol?

56. Id-dritt Taljan, tal-inqas kif interpretat mill-Corte costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali) tagħha, jidher li għandu l-għan li jinkoraġġixxi l-użu effettiv tal-leave annwali. Huwa għalhekk li, minbarra l-preżervazzjoni tal-iffrankar pubbliku, hija introduċiet ir-regola li l-perijodi ta' leave annwali bil-ħlas mhux użati ma jistgħux jiġu monetizzati.

57. Kif interpretata mill-Corte costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali), il-liġi Taljana tipprevjeni lill-ħaddiema milli jitolbu benefiċċji bħala kumpens għal-leave annwali mhux użat jekk huma kienu jafu bil-mument meta r-relazzjoni ta' impjeg tagħhom kienet ser tkun itterminata u setgħu għalhekk jippjanaw li jużaw il-leave annwali qabel dan il-mument. Tali legiżlazzjoni tinkoraġġixxi lill-ħaddiema jieħdu l-leave annwali matul is-sena ta' referenza⁴³.

58. Fid-dawl tal-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja⁴⁴, il-legiżlazzjoni Taljana tista' tkun konformi mal-Artikolu 7 tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol jekk jiġu ssodisfatti l-kundizzjonijiet li ġejjin. L-ewwel, il-projbizzjoni li jintalab kumpens finanzjarju ma tistax tkopri d-dritt għal-leave annwali miksub għas-sena ta' referenza li matulha sseħħ it-terminazzjoni tax-xogħol. It-tieni, il-ħaddiem għandu jkollu l-opportunità li jieħu l-leave annwali bil-ħlas matul is-snin ta' referenza precedenti, inkluż matul il-perijodu ta' rrimandar minimu. It-tielet, min jimpjega kien hegġeġ lill-ħaddiem jieħu l-leave annwali. Ir-raba', min jimpjega kien informa lill-ħaddiem li l-leave annwali bil-ħlas mhux użat ma setax jiġi akkumulat sabiex jiġi ssostitwit b'benefiċċji bħala kumpens fil-mument tat-terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjeg.

59. Hija l-qorti nazzjonali li għandha tevalwa jekk id-dritt Taljan rilevanti jistax jiġi interpretat b'dan il-mod u jekk il-kundizzjonijiet elenkati humiex issodisfatti f'dan il-każ.

⁴³ Għandu jifakkar li, skont il-ġurisprudenza, persuna li timpjega ma tistax tiddeċiedi unilateralmment meta l-ħaddiem għandu jieħu l-leave annwali bil-ħlas. Ara, f'dan ir-rigward, is-sentenza tas-7 ta' Settembru 2006, Il-Kummissjoni vs Ir-Renju Unit (C-484/04, EU:C:2006:526, punt 43); ara wkoll is-sentenza Max-Planck-Gesellschaft, punt 44, u Kreuziger, punt 51.

⁴⁴ Ara, pereżempju, ir-referenzi fin-noti ta' qiegħ il-paġna 17, 24, 26 u 45 ta' dawn il-konkluzjonijiet.

60. Għalhekk nipproponi li l-Qorti tal-Ġustizzja tirrispondi għall-ewwel domanda tal-qorti tar-rinviju fis-sens li l-Artikolu 7 tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol ma jipprekludix dritt nazzjonali li ma jippermettix il-monetizzazzjoni tal-leave annwali bil-ħlas mhux użat fi tmiem ir-relazzjoni ta' impjeg, meta:

- il-projbizzjoni tal-obbligu ta' benefiċċji bħala kumpens ma tkoprix id-dritt għal-leave annwali miksub għas-sena ta' referenza li matulha sseħħ it-terminazzjoni tax-xogħol;
- il-ħaddiem kellu l-opportunità effettiva li jieħu l-leave annwali bil-ħlas matul is-snin ta' referenza preċedenti, inkluż matul il-perijodu ta' rrimandar minimu;
- min jimpjega hegġeg lill-ħaddiem jieħu l-leave annwali bil-ħlas;
- min iħaddem informa lill-ħaddiem li l-leave annwali bil-ħlas mhux użat ma jistax jiġi akkumulat biex jiġi sostitwit minn benefiċċji bħala kumpens fil-mument tat-terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjeg.

B. It-tieni domanda

61. Permezz tat-tieni domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju essenzjalment tistaqsi min għandu l-oneru tal-prova billi juri li l-kundizzjonijiet enumerati fil-punt preċedenti huma ssodisfatti – il-ħaddiem jew min jimpjega.

62. Il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja li tinterpreta l-Artikolu 7 tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol tinkludi ċerti elementi li jipprovdu indikazzjonijiet sabiex tingħata risposta għal din id-domanda. Pereżempju, fis-sentenza Fraport, il-Qorti tal-Ġustizzja qieset li hija l-qorti nazzjonali li għandha tivverifika jekk min jimpjega ssodisfax, fi żmien xieraq, l-obbligi tiegħu li jinforma lill-ħaddiem bil-leave u li stiednu jieħu dan il-leave⁴⁵. Għaldaqstant, huwa min jimpjega li għandu jipprova li huwa rrispetta l-obbligi tiegħu stess.

63. Minn ġurisprudenza stabbilita jirriżulta wkoll li, fil-każ li l-persuna li timpjega ma tkunx f'pożizzjoni li turi li użat id-diligenza kollha meħtieġa sabiex tippermetti lill-ħaddiem jieħu effettivament il-leave annwali bil-ħlas li huwa intitolat għalih, it-telf tad-dritt għal tali leave fil-każ tat-terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjeg u l-assenza korrispondenti ta' ħlas ta' benefiċċji bħala kumpens għal-leave annwali bil-ħlas mhux meħud jikkostitwixxu ksur tal-Artikolu 7(2) tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol⁴⁶.

64. Fi kliem ieħor, l-oneru tal-prova ma jaqax fuq il-ħaddiem, iżda fuq min iħaddem.

65. Għalhekk nipproponi li b'risposta għat-tieni domanda magħmula, il-Qorti tal-Ġustizzja tiddeċiedi li l-Artikolu 7(2) tad-Direttiva dwar il-Ħin tax-Xogħol jeżiġi li min jimpjega juri li huwa ppermetta u hegġeg lill-ħaddiem jieħu l-leave, informah li l-monetizzazzjoni ma tkunx possibbli fil-mument tat-terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjeg u li l-ħaddiem xorta waħda għażel li ma jihux il-leave annwali. Fil-każ fejn min iħaddem ma jagħmilx dan, għandu jithallas kumpens lill-ħaddiem.

⁴⁵ Fraport, punt 42.

⁴⁶ Max-Planck-Gesellschaft, punt 46, u Kreuziger, punt 53.

IV. Konkluzjoni

66. Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet preċedenti, nipproponi li l-Qorti tal-Ġustizzja tirrispondi għad-domandi preliminari magħmula mit-Tribunale di Lecce (il-Qorti Distrettwali ta' Lecce, l-Italja) kif ġej:

(1) L-Artikolu 7 tad-Direttiva 2003/88/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-4 ta' Novembru 2003 li tikkonċerna ċerti aspetti tal-organizzazzjoni tal-ħin tax-xogħol,

ma tipprekludix legiżlazzjoni nazzjonali li ma tippermettix il-monetizzazzjoni tal-leave annwali bil-ħlas mhux użat fi tmiem ir-relazzjoni ta' impjieg, meta:

- il-projbizzjoni tal-obbligu ta' benefiċċji bħala kumpens ma tkoprix id-dritt għal-leave annwali miksub għas-sena ta' referenza li matulha sseħħ it-terminazzjoni tax-xogħol;
- il-ħaddiem kellu l-opportunità effettiva li jieħu l-leave annwali bil-ħlas tiegħu matul is-snin ta' referenza preċedenti, inkluż matul il-perijodu ta' rrimandar minimu;
- min jimpjega hegġeg lill-ħaddiem jieħu l-leave annwali bil-ħlas;
- min jimpjega informa lill-ħaddiem li l-leave annwali bil-ħlas mhux meħud ma jistax jiġi akkumulat sabiex jiġi ssostitwit b'benefiċċji bħala kumpens fil-mument tat-terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjieg.

(2) L-Artikolu 7(2) tad-Direttiva 2003/88

jeżiġi li min iħaddem juri li huwa ppermetta u inkoraġġixxa lill-ħaddiem li jieħu l-leave, informah li l-monetizzazzjoni ma tkunx possibbli fil-mument tat-terminazzjoni tar-relazzjoni ta' impjieg u li l-ħaddiem xorta waħda għażel li ma jiħux il-leave annwali.

Fil-każ fejn min iħaddem ma jagħmilx dan, għandu jithallas kumpens lill-ħaddiem.